

STOJAN CIGOJ, LJUBLJANA

CRNOGORSKI IMOVINSKI ZAKONIK U SVIJETLU PRAVNE NAUKE U SLOVENIJI

Pre rata se je na slovenskom pravnom fakultetu predavalo crnogorsko pravo u okviru pravnih izvora Jugoslavije, koji su važili na raznim pravnim područjima bivše Jugoslavije. Bliže se je »Crnogorski imovinski zakonik« izučavao u okviru predmeta međunarodnog privatnog prava. Npr. kao: Lapajne Stanko, Crnogorsko međunarodno zasebno pravo v luči modernega, Pravni vestnik, letnik V., št. 3, str. 38-43, str. 55-60, št. 5, str. 67-70). Značajan je rad prof. Lapajneja, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo, Ljubljana, 1929, knjiga od 390 stranica. Prikazuju se osnovna načela i specijalni pravni odnosi. Na stranici 15, Lapajne kaže: »III. Pogoji nastanka in razvoja MZP-ja: »Zasebno-pravni predmet med državami in vsebinska različnost njih zasebnopravnih redov«.

»Trgovina i saobraćaj s inostranim svijetom donese sa sobom neke prilike, za koje se dopuštaju izuzeci opštemu pravilu prethodnoga članka« (sc. uporabljanja črnogorskega imovinskega prava). »Prema tome, biva slučajevima, kad zakoni crnogorski ustupaju inozemnim u samoj Crnoj Gori, kao što ih ima kad zakoni crnogorski i u drugim državama mjerilom služe.«

(Čl. 6., al. 1. imov. zak.) »Drugega, v naslovu omanjega pogoja nastanku MZP-ja se spominja isti imovinski zakonik v al. 2., čl. 6 in v čl. 7. Oba pogoja: zasebnopravni promet med državami in vsebinska različnost zasebnopravnih redov veljata za vsako državo.«

Lapajne kaže: »K prvemu pogoju je pripomniti, da je obstoje zasebnopravnega prometa med pripadniki več držav sam pogojen od primerno razvitega prava tujcev. Dokler namreč tujcem pri nas ali našincem na tujem ni dana prilika, da se udeležujejo inozemskega zasebnopravnega prometa, toliko časa ni povoda za raziskovanje, po katerem pravnem redu se bo presojala njih pravna

in poslovna sposobnost, oblika njih mednarodnih pravnih poslov itd. O pravu tujcev govorim obširneje v tretjem oddelku. Za tuje fizične osebe je opozoritev na potrebo predobstoja prava tujcev manj važna, nego za tuje juristične osebe, ker prve že uživajo skoro povsod enake zasebnopravne pravice, kakor domačini (dasi ne nepogojno). V splošnem se da ugotoviti, da se trudijo vse države, v kolikor ni v škodo lastnim interesom, da pripuste tuje pravne subjekte v čim večji in čim manj pogojeni meri k udeležbi na lastnem zasebnopravnem prometu».

Prim. Masarykovo poslanico čehoslovaškemu narodu po izvolitvi za predsednika republike leta 1927: »Svet se, kakor je do bro pojmlil že Palacky, centralizira, nobena država ne more živeti brez sporazuma in skupnega delovanja s sosedi in drugimi državami. Male države ne morejo varno obstajati brez simpatij sosedov in drugih narodov. Naša politika mora biti svetovna politika«. Med sosednimi in prijateljskimi državnimi sta pogoj obstoja zasebnopravnega in predpogoj pripuščanja tujcev k zasebnopravnem prometu podana seveda v obsežnejši meri, nego med oddaljenimi in neprijateljskimi.«

Profesor dr. Stojan Bajič kaže u svojoj knjizi *Viri mednarodnega zasebnega prava*, u pogledu OIZ na strani 14 sledeče: »Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru (1888), dio prvi. Uvodna pravila i naredjenja. Razdio prvi. O zakonima. Čl. 5. — Crnogorski zakoni i pravila vladaju uopšte u cijeloj crnogorskoj državi, te vrijede za imovinske poslove ne samo Crnogoraca, nego i inostranaca koji se u ovoj zemlji nalaze i sude.«

U vezi sa Crnogorskim imovinskim zakonikom OIZ u slovenskoj literaturi izražava se o Valtazaru Bogišiću duboko poštovanje i divljenje. Prof. Lapajne je u Slovenskem pravniku objavio članak o Bogišiću „Ob stoletnici rojstnega dne Baltazarja Bogišića« (Slovenski pravnik, leto XLIX, št. 1—2, str. 61—63).